Беларускі Звон

ТЫДНЁВАЯ ЧАСОПІСЬ

АДРЭС РЭДАКЦЫІ І КАНТОРЫ:
Вільня, Біскупская 12 (Wilno, Biskupia 12).
АДЧЫНЕНА што дня, апрача сьвят, ад 11 да 2 гадзіны.

Рукапісы павінны быць напісаны чытальна і толькі на адным баку паперы, з праўдзівым прозьвішчам аўтара і адрэсам (для ведама Рэдакцыі). Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана кожнага нумару 30 м.
Падпіска на 3 месяцы каштуе 400 м. (з даст. дахаты).
Цана абвестак: перад тэкстам 150 мк., сярод тэксту 200 мк. і на апошняй страніцы 70 мк. за радок пэтыту у 1 шпальт.

Год II. Вільня, Пятніца, 17 лютага 1922 г. № 4 (29)

РАСПРАВА.

Калі ў ночы на 20 студня г. г. арыштавалі ў Вільні беларускіх і літоўскіх дзеячоў, то незабавам было абвешчана, што над арыштаванымі, адбудзецца суд па абвінавачываньню іх у самых цяжкіх антыдзяржаўных праступках. І мы ўсе, не арыштаваныя, з вялікім зацікаўленьнем чакалі гэтага суда, пэўныя ў тым, што суд, калі ён будзе бесстаронным, вынясе арыштаваным апраўдацельны прыгавор.

А тым часам праходзілі дні, нядзелі... Сьледзтва цягнулася паволі, так што некаторых арыштаваных і зусім не пасьпелі дапрасіць.

Раптам, ні для каго неспадзявана, бяз суда, а часткаю і бяз сьледзтва, ў начы з 5 на 6 студня, арыштаваных узялі ды й вывязьлі з Вільні, не кажучы куды вязуць.

Потым, з афіцыяльнага камунікату мы даведаліся, што арыштаваных беларусаў і літвіноў вывезьлі ў напрамку на Коўну і выпусьцілі ў нэйтральны пас, адкуль высланыя направіліся ў Коўну.

Так скончылася бяспрыкладная гісторыя з арыштамі беларускіх і літоўскіх дзеячоў у Вільні: ні сьледзтва не закончылі, бяз ніякага суда, аб якім так урачыста абвяшчалі раней, арыштаваных прымусам, проціў іх волі, выгналі з бацькаўшчыны незаконным парадкам...

Калі расейскія выняткавыя законы, якімі карыстаецца Сярэдняя Літва, дазваляюць уладам рабіць вобыскі, арыштовываць і садзіць у астрог тых грамадзян, проціў якіх ёсьць улікі ў іх праступнай дзейнасьці, то *няма такіх законаў, якія-б дазвалялі уладам выганяць грамадзян з бацькаўшчыны і высылаць іх за яе граніцы бяз суда*, хіба толькі спосабам, які практыкаваўся ў царскай Расеі г. ё. адміністрацыйным парадкам, „усмотрѣніем" начальства. Слаўныя то былі парадкі, ні якія небудзь, а царскія... Чуць што, тут табе і суд і расправа „по усмотрѣнію".

Аднак, па справядлівасьці кажучы, навет у апошнія гады царскай Расеі, калі там запанавала рэакцыя, мы ня чулі аб чым небудзь падобным на цяперашнія масовыя арышты беларускіх і літоўскіх дзеячоў у Вільні і на спосаб ліквідацыі ўсей справы. Тут мы маем дзела з нечым надзвычайным, што не ўкладаецца ў рамкі і расейскай адміністрацыйнай практыкі. *Людзей выгналі з бацькаўшчыны бяз суда, не закончыўшы сьледства...*

Дзе відана падобнае зьявішча? У якім праўным гаспадарстве так паступаюць?

Толькі там, гдзе няма законаў, або гдзе яны ня выпаўняюцца, магчымы бяспраўныя паступкі ўлады, магчымы ня суд, а расправа бяз суда і сьледзтва, бо *кара бяз суда і сьледзтва есьць звычайная расправа дужэйшага над слабейшым, „по усмотрѣнію" дужэйшага.* Мы кажам „бяз сьледзтва", бо *незакончанае сьледзтва адно і тое самае, што і бяз сьледзтва.*

Якое можа быць параўнаньне сьледзтва спэцыяльных дзяржаўных устаноў і ўпаўнаважненых імі асоб над грамадзянамі краю, сьледзтвам пэдагога над правінаваціўшымся вучнем, а і то прыходзіцца сканстантаваць, што ні водная школа не выганяе вон сваіх вучнеў бяз сьледзтва, ці не закончыўшы сьледзтва над вінавайцамі.

Такім чынам, усякаму павінна быць ясна, што тое, што зроблена з арыштаванымі беларускімі і літоўскімі дзеячамі ёсьць звычайнай расправай і толькі, якая практыкавалася у Царскай Расеі.

Шаркоускі.

Супольная справа.

Высылка з краю 33 беларускіх і літоўскіх дзеячоў уладаю „Сярэдняе Літвы" вызвала абурэньне навет сярод самых-жа палякоў, якія дагэтуль усе, як адзін, вялі барацьбу з „інородцамі", калі толькі апошнія не згаджаліся з тым, чаго хацелі палякі.

Проці высылкі запратэставалі ўсе польскія левыя партыі.

Ведама, справа тут не ў „любові" да „інародцаў": такое „любові" мы дагэтуль нідзе ня бачылі... А справа йдзе аб нешта другое, што роўна небясьпечна як для „інародцаў", так і для самых-жа палякоў.

Высылка беларусаў і літвіноў зроблена бязпраўна: большасьць арыштаваных і высланых ня была дапрошана; высылка загадана няма ведама якой уладай, бо апошняя публічна ня прызналася да гэтага; страшэнна цяжкая кара вызначана грамадзянам краю, бяз судовага разгляду абвінавачаньня іх, і без прыгавору суда.

У гэтым і крыецца ўсё. Факт незаконнасьці паступку ўлады прызналі навет эндэкі ў асобе арганізацыі полек. А тое, што сягоньня зроблена бязпраўна ў адносінах да беларусаў і літвіноў, заўтра тэй-жа ўладаю можа быць зроблена й ў адносінах да нялюбых уладзе польскіх элемэнтаў.

Апошнія гэта вельмі добра зразумелі. І вось гэта сьвядомасьць і прымусіла іх востра выступіць проці гвалту над беларусамі і літвінамі.

Уразуменьне польскімі левымі групамі таго, што нарушэньне ўладаю істнуючых законаў, незалежна ад таго, проці каго яно было скіравана, грозна роўна для ўсіх грамадзян краю—хоць-бы і прыналежачых да „пануючае нацыянальнасьці",—трэба шчыра прывітаць. Праўда, ў гэтым прыпадку заслуга польскіх дэмакратаў не такая ўжо вялікая: навет варшаўскі ўрад прызнаў паступак віленскае ўлады недапусьцімым, і польскі дэлегат ў Вільні—Тупальскі, дырэктар дэпартамэнту ўнутраных спраў Сэнкевіч і пракурор Пржылускі былі прымушаны падацца ў адстаўку. Усё-ж мы з праўдзівай прыемнасьцяй адзначаем тут факт выступленьня польскіх левых груп, бо гэта ня першы і, трэба думаць, не апошні прыпадак бязпраўнага нарушэньня грамадзкае і нацыянальнае свабоды грамадзян, і солідарнасьць прыгнечаных—гэта неабходны варунак удачнага змаганьня з усялякім бязпраўем.

Ярашэўскі.

Хто вінавайца арыштаў?

Гутаркі аб арыштах беларусаў і літвіноў і аб вывазе іх за граніцу Сярэдняй Літвы, у бок Коўны, ня толькі не спыняюцца, а ўсе растуць і шырацца.

Патроху вылазіць на паверх жыцьця сакрэтная, закулісная старана ўсей справы. Можам цяпер сказаць, што арышты ня былі неспадзянкаю для тутэйшых беларускіх кругоў, бо аб іх гаварылі ўжо даўно. Хадзілі чуткі, што арыштуюць чалавек трыста беларусаў. Потым неяк з гутаркамі аб арыштах прыціхлі, а праз неякі час ізноў сталі гаварыць, называючы ўжо лік ня трыста, а сто. Але і йзноў замоўклі. Адклады ў арыштах матывавалі тым, што перад склікан ьнем Сойму арышты не карысны з погляду на міжнародныя адносіны. Сталі чакаць арыштаў пасьля выбараў у Сойм.

І вось мы цяпер яшчэ жывем ужо пасьля арыштаў беларускіх і літоўскіх дзеячоў.

Як адбыліся арышты, па чыйму загаду, з чыйго ведама?

„Хто вінаваты? пытаецца Віленская „Gazeta Krajowa". Варшаўскі Урад, ці можа хто іншы, хто сядзіць у Вільні „на Замку"? „G. K." думае, што вінавайцамі арыштаў зьяўляюцца не варшаўскія палітыкі, а сярэдня-літоўскія „mężowie stanu".

„Адстаўка палк. Тупальскага і Сенкевіча („моцнай рукі" і „слабай галавы"), здаецца нам, сьцьверджае наша прыпушчэньне, што высылка 33 грамадзян краю зьяўляецца сваім асабістым помыслам тых «mężow stanu", якія... і г. д.

„Але правініўся тут і яшчэ нехта, хто праз увесь час гэтай нябывалай гісторыі „нічога ня ведаў", „ня ўмешваўся ца судовых уладаў", „нічога ня мог", потым вельмі плаксіва сьпяваў аб „іншым сваім становішчы" у тэй справе,—той, хто быў тут пастаўлены дзеля сьцеражэньня паважаньня польскай ўлады і некомпромітаваньня яе перад сьветам,—гледжаньня, каб не паглыбляліся нацыянальныя антаганізмы, каб усе грамадзяне краю мелі апеку, права і справед-

лівасьці,—нехта, хто гэтую справу скампрамітаваў дашчэнту".

Так піша „Gazeta Krajowa"—вельмі далікатна піша аб гэтым няведамым галоўным вінавайцы арыштаў і высылкі. „Wileński Kurjer Poświąteczny" называе гэтага няведамага вінавайцу. „Вінавайцай цэлай гэтай компромітуючай справы, на каторага павінен спасьці галоўны цяжар віны ёсьць Старшыня Тымчасовай Урадуючай Камісіі п. Ал. Мэйштовіч. Гэта ён удаваў з сябе цэлы час „наіўнага", гэта ён цэлы час „нічога ня ведаў", гэта ён упарта пярэчыў жаданьню Польскага Ураду выпусьціць арыштаваных на волю, і гэта ён самавольна асудзіў арыштаваных на выгнаньне з краю і вывязеньне. Так вось ён павінен панесьці консэквэнцыі (пасьледзтва) і выйці у адстаўку, аддаўшы урадаваньне ў менш дыплёматычныя, але больш годныя рукі.

Трэба уступіць — пане старшыня!" Так заканчывае „W. K. P." сваю стацьцю.

А.

Што чуваць у сьвеце?

Каранацыя Папежа.

Адбылася ўрачыстая каранацыя Папежа Пія XI. На пляцы сабраўся натоўп каля 100 тысячаў чалавек. На імшы, каторую адправіў Папеж, былі прысутнымі 52 кардыналы. Пасьля каранацыі Папеж благаславіў народ.

Залаты фонд ў Савецкай Расеі.

Бальшавікі вымянялі ў Рэвелі вялікую суму золата на чужаземную валюту. У гэты момант у дзяржаўнай скарбніцы маецца 47 мільёнаў залатых рублёў.

Агульная мабілізацыя ў Карэліі.

Часовы Карэльскі ўрад выдаў дэкрэт клічучы стаць у рады войска ўсіх мужчын ад 18—45 год.

Угодкі Мольера.

15 студня гэтага г. адбыліся 300 гадавыя ўгодкі нараджэньня вялікага стварыцеля камэдыі — Мольера (Жана Баптіста Паклена).

Міжнароднае Бюро Проф. Саюзаў.

Бюро міжнароднага аб'яднаньня Проф. Саюзаў на паседжаньні ў Амстэрдаме вынясла пастанову склікаць у Гэнуі асобную канфэрэнцыю. Прынята так сама праграма працы, маючага сабрацца ў красавіку ў Рыме зьезду Проф. Саюзаў. У праграму вайшлі пытаньні аб 8 гадзінным раб. дні, пытаньне адбудовы Эўропы, а так сама адносіны работнікаў да эўрапэйскага мілітарызма.

Мікола Вараны.

У гэтым месяцы ўкраінцы сьвяткавалі 50 гадовыя ўгодкі нараджэньня вядомага й слаўнага паэты Міколы Варанога.

Назначэньне Солтана.

На мейсца палк. Тупальскага дэлегатам Польскага ўраду ў Сярэдняй Ліцьве назначан п. Солтан. Газэты паведамляюдь, што адстаўка Тупальскага зьвязана з арыштамі беларусаў і літоўцаў.

Рэформы ў Савецкай Расеі.

Бальшавікі пастанавілі ліквідаваць „чрэзвычайкі". Справы „чрэзвычайкі" прымаюць рэв. трыбунал і новастворанае „палітычнае ўпраўленьне", якое будзе далей вясьці дзейнасьць чрэзвычаек; пры ім проэктуецца арганізаваць чырвоную жандармэрыю.

Конфэрэнцыя ў Гэнуі.

Дзяржавы Эўропы рупна рыхтуюцца да конфэрэнцыі ў Гэнуі, на якую запрошаны й бальшавікі. Адносіны Амэрыкі да конфэрэнцыі ня выяўляны.

Зьезд Украін. Соц.-Дэм.

Газэта „Вперед!" паведамляе, што 19-га лютага ў Львове адбудзецца гадовы зьезд арганізацый украінскіх соц.-дэмакратаў.

Змаганьне на Д. Усходзе.

Газэты зьмяшчаюць весткі аб новым змаганьні паміж белымі й чырвонымі на Д. Усходзе. У адносінах колькасьці сілы Меркулава й бальшавікоў адзінакавыя, але белыя ўзброены й агледжаны лепш за чырвоных.

Новы літоўскі кабінэт.

Старшынёй новага літоўскага кабінэту выбраны інж. Гальванаўскас. Міністар па беларускім справам будзе назначаны асобна. Да гэтага часу міністрам беларускіх спраў быў п. Ф. Сямашка.

Барацьба ў Ірляндзіі.

Палажэньне ў Ірляндзіі становіцца ўсё балей крытычным. Магчыма новая барацьба. Чакаюць новага спатканьня прэмьераў Колінса й Крэга.

Безрабоцьце ў Польшчы.

Па даным Міністэрства Працы агульны лік безработных у Польшчы даходзіць 183 тысячаў; у такіх прамысловых асяродках, як Варшава й Лодзь, лік безработных даходзіць да 87 тысячаў. Паміж безработных налічваецца да 100 тысячаў дэмобілізаваных і рээмігрантаў.

Сав. Расея і Карэлія.

Газэты паведамляюць, што Сав. Расея згаджаецца перадаць Карэльскае пытаньне на разгляд Лігі Народаў.

⁂

Савецкая Беларусь.

Гандлёвыя ўмовы.

Савецкі ўрад дамагаецца, каб Польшча зрабіла спэцыяльную гандлёвую ўмову з Савецкай Беларусяй. Умова гэта апрацоўваецца цяпер асобнай камісіяй і будзе падпісана у свой час. Гэта будзе першая замежная ўмова зробленая Савецкай Беларусяй. (Славбюро).

Дзеля разьвіцьця гандлю з немцамі й Польчшай беларускі „внешторг" атрымаў ад Маскоўскага ураду 300 тысяч рублёў золатам. Круг чыннасьці „внешторга" мяркуецца быць пашыраным на Гомельшчыну, Смаленшчыну й Вітабшчыну.

Афярую Вілен. Беларус. Жаноч. Гуртку.

* * *

Усей душой і шчырым сэрцам
Хто так родны Край кахае?
Пекным чынам, цёплым словам
Хто ў бядзе нас пацешае?
Хто нас вучыць мовы, песянь,
Долі моліць са сьлезамі,
Беражэць пры першых кроках
І душой заўсёды з намі?
Хто, як пчолка любіць працу,
Чыстату душы і цела?
Хто парацкам, дыванамі
Хатку здобіць так умела?
Хто прыпевак стварыў столькі?
Хто ёсь гэткі слаўны гэній—
Так балесна адчуць жаласьць
Пры хаўтурах у галашэньні?
А хто церпіць столькі ліха
Ад бурлівых падзей веку,
Ад таго, што Край забраны
Гіне сярод цемры, зьдзеку?
Хто надзея, гордасьць наша,
Праўды нашай каляіна?
Хто натхнуў стварыць верш гэты?
Беларуская жанчына.

Астрог 1922 год.

Л. Родзевіч.

З ПРЭСЫ.

Вось так штука...

У № 10 „Litwy" надрукована:

„Як мы даведаліся ад прыбыўшай з той стараны демаркацыйнай лініі асобы, што новы габінэт міністраў (Ковенскай Літвы. Рэд.) ухваліў за адсутнасьцю кватэр у Коўне для выгнаных з Вільні ліцьвіноў умесьціць ў маёнтку п. Мэйштовіча і так як віленскія ліцьвіны—беззямельныя—падзяліць маёнтак сярод іх, каб тым, хоць у частцы, ваз наградзіць іх за крыўды, панесяныя у Вільні. Ведамасьць гэта яшчэ прыватная і не спраўджаная, але, праўдападобная, магчымая і слушная".

Цікава!

Аб лёсе высланых беларускіх і літоўскіх дзеячоў.

«Kur. Por.» паведамляе: „У Вільню прыезжае Кантрольная Камісія Лігі Народаў на чале з паўк. Шардыні і дамагаецца ад Час. Ур. Кам. дазволу на зварот у Вільню „дзержаўным здраднікам" вывязеным Віленскай уладай на граніцу Ковенскай рэспублікі. Па скарзе Коўны сэкрэтарыят Лігі Народаў выдзеліў асобную камісію дзеля разгледжаньня справы аб арыштаваных літоўска-беларускіх дзеячох. На чале гэтай новай кант. камісіі Лігі Народаў той самы паўк. Шардыні".

Жыдоўскі голас у справе арыштаў літоўска-беларускіх дзеячоў,

Старшыня Жыдоўскае Гміны м. Вільні, д-р Я. Выгодскі, надрукаваў

ПРАФЭСАР

Прыяжджаў летась да нашае пані ў госьці стары прафэсар з маладою жонкаю, панінай пляменьніцай.

Прыехалі яны з Пецярбургу на папраўку позднаю вясною, калі ўжо адпялі салавейкі і адцьвілі акацыі.

Ды яшчэ прыгожа была ў панскім садзе, і кожны вечар, ідучы з работы міма сіняга плоту, можна было відзець там на сьценцы беленькую сукеначку ў пары з вялікаю чорнаю постацьцю прафэсара.

Надта-ж любіў гэты паджылы вучоны чалавек сваю невялічкую, рухавінькую жонку. Ен высокі, маўклівы, а яна ўчэпіцца за яго локаць, шчабеча яму, як тая птушачка, заглядае зьнізу ў вочы, як дачушка да старога бацькі.

Відаць, што ён ня можац на яе налюбавацца, як-бы дзеля таго й маўчыць. Пазірае з вялікаю пяшчотаю і толькі носам усьміхнецца да яе з радасьці, як дзіця.

Затое і ўсіх людзей любіў. Да сялян быў ласкавы, даступны, сам падходзіў і пытаўся аб іхняе жыцьцё. І любіў слухаць усё, што яму кажуць. Песьні і казкі любіў, як нет ведама што. Пачуець цікаўную казку ад пастуха Арцёма і ходзіць за ім, пільнуець, каб яшчэ пачуць. Пачне плясьці свае плёткі, а прафэсар слухаець так як-бы Богу моліцца, слоўца не прапусьціць. Як той скончыць ён задумаецца, засмуціцца, а потым і ўсьміхнецца пасвойму, як тое дзіця. Пачуе дзявочыя песьні, і ўзноў яму вялікая радасьць.

Палюбіў народ і яго жонку. Навет да старай пані ў тым леце ўсе ласкавейшыя за іх зрабіліся.

Дык ня дзіва, што надта ўсім было жаласна, калі захварэла маладзенькая паня на якуюсь цяжкую і цягучую хваробу.

Як прыйшло жніва, не бялелася ўвечары сукеначка між дрэў у садзе, за тое бесьпярэч стаяла ля сіняга плоту карэта пад доктара. То завазіла, то прывазіла, а палёгкі ніякай няма. Перабывалі з гораду ўсе дактары, то езьдзіў адзін, то потым другі, а ўрэшце і ўсе разам, тры ці чатыры сабраліся, а рады ня магуць даць ніякай.

Схудзеў прафэсар, аблахмаціўся, вочы ў яго ўваліліся, гаруець бедны, чуць ня плача пры людзёх. Лячыў, лячыў дахтарамі і прыждаў таго, што ўсе дактары ў адзін голас зусім яго абезнадзеілі. Хоць нічога яму страшнага не казалі, але відаць па іх, што чакаюць канца і як бы дзівяцца, чаму хворая так доўга ня даецца сьмерці.

Хадзілі да яго і нашы бабы-шаптухі з сваімі радамі, ды ён і слухаць іх не хацеў, навет з старою паняю за іх пасварыўся. Ня ўцям гэта была людзём: казкі-ж простыя слухаць любіў, чаму-ж, думалі, ня хоча спрабаваць простыя рады? Бываець-жа — памагае.

Тым часам адбіў ён тэлеграм у Пецярбург найлепшаму доктару. Прыехаў якраз на самага Спаса. Пастукаў, пасяухаў, паківаў галавою, як пераказывала пакаёўка, ды і разьвёў рукамі так сама, як і тутэйшыя дактары: няма надзеі. Купіў у Хаіма-рандатара пяць пудоў антонавак, хоць яшчэ недасьпелых, і паехаў назад у Пецярбург.

Хворая ссохла, зьбялела, зьнядужала ў канец: адны косьці, абцягнутыя тоненькаю скураю. І што ёй такое было, хто ведае: то гарачка паліць, як агнём, за сорак градусаў даходзіць, то асьцюдзянеець уся, аслабееець і так самлее, што вот-вот сканаець нешчасьлівая... Разоў колькі думалі, што й памірае... Старая пані ламаець з гора рукі, лемянтуець, хапаець у пакаёўкі сьмяротную сьвечку, прыступаецца да пляменьніцы на вечнае разьвітаньне, пакаёўка й кухарка равуць ад жаласьці, а прафэсар, забыўшыся на сваю вучонасьць, крычыць на іх усіх, гоніць вон, потым абхопіць хворую, сашчэпіць у сваіх абоймах, прытуліць да яе пасохшых грудзей сваю сівую галаву і шэпча як здурнеўшы: „Не, не, не! Гэтага быць ня можа! Ты не памрэш! Ты ня памрэш! Я хачу, каб ты жыла! Мы ўзноў будзем гуляць вечарамі ў садзе... Мы ўзноў будзем гаманіць... А то не, мы кінем гэтае гіблае мейсца! Мы паедзем у Пецярбург! Паедзем, паедзем... Чуеш, рыбка мая, я не хачу, каб ты памёрла, ты не памрэш, не! не!! не!!!" А ў самага вочы гарадь, барада трасецца. І хворая, быццам паслухаўшы яго, патрошу кранець вачыма, пачне дыхаць. І так гэта ўсё жаласна, што глядзець,— сэрца кожнага болем сьціскаецца.

Пакаёўка, Аўгеньня, была сірата і мела толькі аднаго дзядзьку, таго самага пастуха-Арцёма, што бывала пану казкі плёў і так складаў розныя нябыліцы. Яна часам бегала да дзядзькі пагаманіць і, вядома, пераказывала, што дзеецца ў панскім будынку. Жаль было Арцёму добрага пана і яго маладой жонкі. І параіў ён каб сказала паном зрабіць так: абвязаць хворую сырою ніткаю і кінуць тую нітку на раздарожжы, каб зьняла хваробу. Аўгеньня, вядома дзяўчына, не сказала старой пані з вока на вока, а бухнула ў сталовай за абедам, калі быў і прафэсар. Старая пані і абедаць кінула, хоць якое там з гора і абеданьне было! Пасядзяць моўчкі за сталом, цяжка ўздыхаючы, пагдядзяць са смуткам на стравы і пойдуць нічога ня зьеўшы.

— Зрабіце так, зрабіце, пан прафэсар! — кажаць старая: — зрабіце, калі вам дарага мая Вольгачка.

А Вольгаю звалі хворую.

Прафэсар за час хваробы жонкі зрабіўся апрысклівы, гняўлівы, недачэнны.

І тут загневаўся:

— Я чалавек навучны, а вы мне дурніну такую кажаце.

— Пабойцеся вы Бога, пане прафэсар, з сваёю навукаю, — аж дрыжыць і сьлёзы абціраець старая паня:— што вам даражэй: ваша навука ці... ці.. жыцьцё... жыцьцё Вольгачкі?..

І вось прафэсар паказаў сваё каменнае навучнае сэрца. Гаворыць так:

— Навука сказала сваё слова, і я веру ёй, а ня вашым забабонам.

Паня й Аўгеньня аж вочы ў страсе на яго вытрашчылі. І ён, мабыць, сам спужаўся таго, што сказаў. Затросься ўвесь, застучэў кулаком па стале, закрычэў, як не ў памяці:

— Веру, веру, веру! Але не хачу гэтага, не хачу, не хачу, ой не хачу! Потым схапіўся рукою за горла, завыў і бразнуўся на стул. Адлілі яго вадою, валер'янавых капак выпіць далі, пагразілі, што хворая пачуець яго крык. На тым размова скончылася.

Тую ноч была радоўка пільнаваць хворае прафэсару з Аўгеньняю, бо так хворая настоіла, каб адну ноч старая паня з кухаркаю, а другую ноч яны-б былі пры ёй. Толькі ўсё роўна прафэ-

ў газэце „Der Fraind“ (з 25.I. 1922 г.— N 22) ніжэйпісанае: „Як грамадзянін нашага краю, я не магу змоўчыць і ня высказаць свайго вострага пратэсту проці сьвежых арыштаў беларускіх і літоўскіх дзеячоў, вырваўшых большых мясцовых палітычных і культурных літоўскіх і беларускіх працаўнікоў. Пэўне-ж, будзе судовае сьледзтва, будзе разбор справы, а сьляпая юстыцыя можа будзе здаволена вынікам гэтага.

„Аднак гэта ня мае вагі: яна—сьляпая! Важна нешта другое. Важна тое, што за кароткі час многа ўстаноў, газэт і грамадзкіх працаўнікоў адарваны ад дзела і гэта зроблена на законнай аснове..Дык мы павінны глядзець на гэта не як на рэч прыпадковую, не як на капрыз, а як на сыстэму. Як відаць, ёсьць жаданьне зусім вынішчыць літоўскую і беларускую культуру ў нашым краю—ad majoram Poloniae gloriam... Так здаецца.

„За апошнія 30-40 гадоў у нашым краю пад уціськам праклятага царызму вытварылася еднасьць вядомых інтэлігенцкіх дэмакратычных кругоў усіх чатырох нацыянальнасьцей, якія тутака жывуць, каб сумесна з адпаведнымі расейскімі кругамі бараніцца ад супольнага ворага і весьці з ім барацьбу. Ведама, паадзінокія нацыянальныя групы мелі не аднальковыя ідэалы адносна да ўстройства будучыны краю, ведама, яны ў гэтым пытаньні больш або менш розьніліся паміж сабой. Але ўсіх іх злучаў праўдзівы, шчыры дэмократызм, імкненьне да волі і роўнасьці і ненавісьць да царызму. Многа ахвяр панясьлі гэтыя арганізацыі, многа пагібла байцоў, яшчэ больш цяжка пакараны, але справа, за якую яны цярпелі, разьвівалася ўсё далей і далей.

„Ад пачатку сусьветнае вайны еднасьць гэтых дэмакратычных арганізацый бязустанна выяўлялася. Усе акупанты краю ваявалі проці гэтае сілы, выхопліваючы паадзінокіх байцоў і кідаючы іх у вастрогі. Цяпер з гэтай арганізацыі выхапілі большасьць літоўскіх і беларускіх дзеячоў і засадзілі ў вастрог. Мы з імі з усімі жылі разам, ваявалі ўпорна разам за сьветлую будучыны нашага краю, разам цяжкія ахвяры складалі. Пачуцьцё шчырае прыязьні і пашаны лучыць нас з імі. Горача пратэстуючы проці арыштаў маіх паважаных таварышоў і прыяцеляў, я скланяю прад імі галаву ў мамэнт іх пачэснага палону, выказываючы ім дружбу і пашану“.

Слауны пратэст яснавяльможных паняу.

Мабыць у адказ на пратэст беларускіх і літоўскіх жонак проціў самога факту і способу высылкі іх мужоў у Коўна асьмеліліся выступіць з сваім „пратэстам“ польскія пані: Браніслава Марачэўская, Фэліксова Броэль Плятэр і А. де-Бонды.

Яны пратэстуюць проціў „пагвалчэньня права“ так як арыштаваных „выпусьцілі на волю“. (?)

Яны, затужылі аб часох праклятай паншчыны «калі па праву» катавалі наш беларускі народ, часох, калі ім усе было дазволена: біць, сажаць у вастрог і навет забіваць людзей, прадаваць іх, як сабак і г. д.

Што гэтым слаўным паням да таго, што арыштаваных бяз суда і навет не закончанага следзтва, ў начы, ў мароз, ня даўшы уладзіць свае дамовыя, сямейныя справы, вывезьлі, ня кажучы куды, і, як потым аказалася, да Літоўскай граніцы, выгнаўшы такім чынам з бацькаўшчыны.

У гэтым яны ня бачаць „пагвалчэньня права“...

---

* * *

Калі гараць агнём чырвоныя асіны
І морам залатым лясістыя лагчыны
Здаюцца ў ясны дзень.
Калі калыша клён пажоўклыя галіны...
І на палі, лясы, як тонкія тканіны
Кладзецца сіні цень...
Калі увечары у захада пажары
Плывуць крывавай чарадою хмары
І месяць устаець,
З сабою вядучы начныя цуды-мары
І косы з срэбра льець на нівы і папары,
А ночка, ноч ідзець...
Калі губляюцца ў паветры гулы-шумы
І зьнекуль устаюць, маўляў, чужыя думы,
А дум сваіх няма...
Тады, — плывуць у даль, зьнікаюць
жыцьця сумы,
Душа губляецца у ласках тэй задумы,
Што тчэ вузоры сна...

Натальля Арсеньнева.

Туман.

Навіс пасьцілкаю туман
З імглы сатканы часта-густа,
Заслаў і лес, і поле, і курган,
Паўзе да хат, як смоўж той тлусты,
І быццам цяжкі грэх жыцьця
На сэрца шэрай лёг жудою,
І яснасьць дум і пачуцьця
Прыкрыў, халодны ён, сабою.

Уладзімер Жылка.

Рэзолюцыя Беларускага Нацыянальнага Камітэту у Вільні.

8 лютага 1922 году.

Паміж 19 і 23 мінулага студня месяца польская ўлада „Сярэдняй Літвы“, ператросшы цэлы рад беларускіх культурных установаў, арыштавала каля 20 беларускіх дзеячоў і культурных працаўнікоў з старшынёй Беларускага Нацыянальнага Камітэту на чале.

У ноч з 3 на 5 гэтага лютага блізу ўсе яны, у большасьці, навет не дапрошаныя, без ніякага публічнага судовага разгляду інкрымінаваных ім праступкаў, украткам вывезены з Бацькаўшчыны, засуджаныя няма ведама кім на баніцыю і пазбаўленыя навет магчымасьці апраўдацца і давясьці свае нявіннасьці.

Беларускі Нацыянальны Камітэт гэтым становуча пратэстуе проці такога грубага нарушэньня элемэнтарных асноў права і справядлівасьці і проці яўнага гвалту над грамадзкай свабодай высланых беларусаў.

Беларускі Камітэт шчыра дзякуе тым прадстаўнікам Краёвае польскае дэмократыі, якія ўжо запратэставалі проці патаптаньня урадам „Сярэдняе Літвы“ права і нацыянальнае і грамадзкае свабоды, разумеючы, што кожнае такое нарушэньне ўладаю правоў аднае нацыянальнае групы ў роўнай меры грозна для ўсіх братніх дэмократый краю.

Беларускі Камітэт вітае такжа выступленьні прадстаўнікоў жыдоўскае дэмократыі ў асобе старшыні Жыдоўскае Гміны места Вільні, д-ра Выгодскага, і Саюза Жыдоўскіх Журналістаў і Літэратараў, якія апублікавалі свае гарачыя пратэсты проці гвалтаў над беларускімі дзеячамі, і гэтым шле ім шчырае дзякуй ад сябе і ад імя пацярпеўшых.

Беларускі Камітэт шлець свой прывет усім пацярпеўшым беларускім і літоўскім дзеячом, цьвёрда веручы, што раней ці пазьней праўда пераможа што ў самым хуткім часе яны здалеюць свабодна вярнуцца ў родную зямлю дзеля карыстнае творчае працы, ад якое яны цяпер адарваны.

Пратэст жанок высланых з Вільні беларусаў і літвіноў.

Мы ніжэй падпісаныя, жонкі высланых з Вільні беларусаў і літвіноў асталіся без апекі мужоў дзеля таго толькі, што яны ня былі здраднікамі сваей бацькаўшчыны і адкрыта, сумленна баранілі яе правы, як гэта павінен рабіць чэсны грамадзянін, мы пратэстуем і даводзім да ведама ня толькі тутэйшага грамадзянства, але й усяго культурнага сьвету, што тутэйшая ўлада, паступіла беспраўна і непалюдзку.

Змучаныя і зусім знебыткаваныя з болем у акрываўленым сэрцы пытаем: за што?!

Ці-ж магчыма каб у краю, каторы хоча быць культурным, каторы гардзіцца сваім патрыятызмам, тэлёранцыяй і г. д., тварыліся гэткія бязчынства: людзей сьветлых, ведамых ня толькі у краю, але і за граніцай, забіраюць ў ночы у астрог, як найгоршых збойцаў, трымаюць іх тыднямі ня толькі бяз судовага сьледзтва, але навет без дапроса і, урэшце, высылаюць у ночы няма ведама куды, перад гэтым даставіўшы іх дамоў пад моцнай вартай, каб у працягу колькі мінут перапрануцца і развітацца з асірацелай радняй і плачучымі дзяцьмі?! Сцэна разьвітаньня, у час глыбокай ночы пры надзвычайнай таёмнасьці, выразна рабіла уражэньне, як развітаньня з прысуджанымі на сьмерць і магло нас вывіхнуць з розуму і адняло нам здароўя на колькі год! Вандалы толькі маглі адважыцца на нешта падобнае, маглі чыніць такі зьдзек над прыбітымі і засмучанымі і без таго жонкамі і дзяцьмі

Такіх гвалтаў нельга забыцца і даравацъ. А дзе віноўнікі? Хай ведае грамадзянства, што установы, да каторых мы зьверталіся, давалі нам такі адказ: „Мы нічога ня ведаем, гэта ня наша віна, гэта загад вышэйшай улады“. І няма віноўнікаў, бо, відаць, сорамна прызнацца! Дык за што-ж, за што нашы мужы і мы мучыліся і цяпер пакутуем?

Патрабуем рэабілітацыі нашых мужоў, патрабуем безадкладнага звароту іх у Вільню, патрабуем агалашэньня абвінавачэньня і рэзультата дапросаў, патрабуем гласнасьці, асьвятленьня

сар што ночы амаль не адходзіў ад яе ложка, адно што ня ў сваю радоўку стараўся ня быць на воччу ў хворае і сядзеў у сумежным пакоі.

К гэтай ночы хворая зусім струхлела. Гарачка адпусьціла бедную, дык ляжала выцягнуўшыся, як даўгі шкілет, сіняя, непарушная.

Цеміць прафэсар, што сьмерць у пакой увайшла. Цеміць і з галавы сходзіць. Сатнець зубы, абхопіць галаву рукамі і сядзіць пахінуўшыся да кален у крэсьле.

Калі хворая задрамала трошкі, выйшаў ён на мысічках у другі пакой і давай штосьці шаптаць.

Прыслухаецца спужаная Аўгеньня і чуець, што ён спамінае ўсё то жонку, то навуку.

Расчыніў вакно, глядзіць у сад і ўсё шэпча сам з сабою.

Жніўныя ночы ў нас дужа прыгожыя, асабліва як дзе дрэвы лісточкамі ў цемні варушаць. Цёпла, ціха, там-сям зорачка блісьнець, з поля, дзе жыта пажатае, прыемны супакой так і плывець у душу. І антонаўкамі прыемна пахнець.

— Сьпіць? — шопатам спытаўся прафэсар у Аўгеньні і ўбачыўшы, як кіўнула галавою, выйшаў у сад -- прахаладзіцца ці Бог яго ведае чаго.—„Каб яшчэ не зрабіў сабе ад гора чаго ліхога“ — памысьліла Аўгеньня і прыхінулася ля вакна, каб ад хворай далёка не адхадзіць і дасачыць, ці ходзіць ён па дарожцы ў садзе.

Ціша панавала ўва ўсім будынку і садзе, потым гадзіньнік празваніў адзінаццаць ці дванаццаць, дзяўчына добра ня зьлічыла, і ўзноў усё-чыста сьціхла, толькі пясочак скрыпае пад нагамі ў прафэсара — чуваць у вакно.

Слухаець Аўгеньня і пачала патроху разьбіраць, што там шэпчаць з гора пан:

— Вольгачка, Вольгачка, ты й навука — усё жыцьцё маё. Ты,— кажа,— ахарашыла для мяне навуку, а без цябе й навука ні ўва што“.

Потым раздумаўся, памаўчаў ды й кажа, быццам наўмысьля лютуючы сябе:

— „Не, — кажа, — навука вышэй за цябе, навука вышэй за ўсё, і без навукі мне было-б нудна навет з табою. хоць ты адна і найлепшая для мяне ўва ўсім сьвеце. І ты памрэш, і я памру, а навука не павінна памерці і здрады не павінна цярпець.

— Божухна-Бацюхна! — памысьліла дзяўчына, — ня любіць ён жонкі, усе мужчыны такія: то халяруець ад каханьня, то гатоў за якуюсьць навуку на сьмерць жонку аддаць“.

— „Памрэш ты, Вольгачка. — шэпча далей пан, — і застанецца мне адна пацеха — навука мая. Дык ці-ж магу абразіць яе забабонамі? Гэтая нітка — зьнявага для яе — навукі і для майго імя.“

І шмат чаго яшчэ казаў здурнелы ад гора прафэсар, што й зразумець ня магла Аўгеньня. Адно ўцяміла, што яму хочацца зрабіць так, як казаў яе дзядзька Арцём, але чамусь стыдна яму рабіць тое.

— “Тут, —кажа,—справа ня ў нітцы і не ў забабоне, а ў здрадзе навуцы, якую любіў калі яшчэ й Вольгачкі ня любіў.

— Няўжо-ж,—кажа,—магу я напляваць на сваю веру?“

— „І якая тут вера ў яго, —мысьліць дзяўчына,—калі навет папа прывезьці спавядаць жонку перад сьмерцю і то не дазволіў старай пані, — анцыхрыста стары!“

Аж раптам чуець яна: затупаў пан нагамі па зямлі, як няўдалы дзіцёнак, потым кінуўся за дрэва і давай калаціць яго на ўсю сілу, давай трэсьці.

Хацела бегчы дзяўчына па старую паню, ды ад страху прыліпла к сьценцы, думаець сабе; „А што як запраўды здурнеў і паляціць сюды біцца? Вялікі. здаровы—задавіць на сьмерць.“ А ён калаціў, калаціў дрэва, адпусьціўся і ціха, але жудасна, аж скура стыгне, зарагатаў. „Пляваць мне на цябе, навука, калі ты бясьсільная!

Сьціх і йдзець у пакоі, а тымчасам Аўгеньня шмыгнула да хворай і млеець там: што гора будзе? Хворая-ж ляжала, як мярцьвец: „Можа й памёрла ўжо?“ — паглядаець на яе дзяўчына і баіцца падыйсьці.

Тымчасам прыблізіўся на мысічках прафэсар, прыхіліў да жончыных грудзей галаву, паслухаў: „Дыхае“ — шэпчаць Аўгеньні і ківаець да сябе пальцам, гукаець Аўгеньню за сабою. Як выйшлі, пытаецца: „Ці няма ў цябе, Аўгінька, пад рукою якой нітачкі? Буду паперы разбіраць у кабінэце трэба зьвязаць у пачкі.“

Зразумела яна, на якую патрэбу просіць нітку й зараз зьбегала ў сваю каморку, прынясла.

— Ну, галубка, ідзі троху пасьпі,— сказаў ёй прафэсар; я покуль што адзін пабуду, а як трэба, дык узбуджу.

Пайшла Аўгеньня, а троху пачакаўшы дасачыла з-за вушака: абвязуець научоны прафэсар хворую жонку ніткаю. Абвязаў, асьцярожненька прапусьціўшы ногі і пацягнуўшы вышэй пад тулава, потым пацалаваў жонку ў лоб, пераксьціў (чаго ніколі, ніколі раней не рабіў) і з ніткаю у руцэ паціхеньку выйшаў у сад.

Аўгеньня сьцяміла, што ён пабрыў за сіні плот на раздарожжа і была дужа рада.

Калі ён вярнуўся, дзяўчына паіла хворую паню вадою з узьбітым бялком і каньяком.

— А я трошкі прагуляўся,— вінавата, але спакойна й радасна казаў прафэсар:—ах якая прыгожая ноч, дрэвы сьпяць і скрозь сон варушаць лісьцейкам... Ну, як ты сябе чуеш, рыбка мая.

— Як-бы лепей...—усьміхнуўся яму хворая цянюсенькімі вуснамі і раскрыла нябескія вочы.

— Чаму-сь мне верыцца, рыбка мая, што ты з гэтае начы пачнеш папраўляцца... У цябе сягоньня быў крызіс. Вось пабачыш, рыбка!

— Мне лепей... чую, што лепей!— парадавала мужа хворая і пацягнула худзенькую, васковаю ручку, каб пацалаваў: „Цяпер ідзі спаць, мой любы“.

Назаўтрае Аўгеньня зьбегела да дзядзькі і сказала, што пан такі даўся з сваёю навукаю. Усе людзі з надзеяй чакалі паляпшэньня хворай.

І яна, як на тое, стала папраўляцца і да восені зусім добра ўстала на ногі. Пасьля Зьдзьвіжаньня яны выехалі ў Пецярбург, а сёлета ўжо ня прыяжджалі.

Старая паня казала Аўгеньні, што чакаюць дзіцяці і паехалі кудысь на цёплыя воды.

Максім Гарэцкі

усей справы, бо да гэтуль тутэйшая ўлада стараецца справу гэту зацерці, а польская прэса разносіць яе аграмадных размераў агіднасьці, з мэтай варожа настроіць жыхароў супроць беларусаў і ліцьвіноў.

Л. Аўгіевічыха, А. Аўгістайціса, Б. Біржышка, Л. Гарэцкая, В. Краскоўская, Незвядомская (X X) А. Прокулевічыха, Ф. Рондоманьская, І. Стадзевічыха, П. Семашка, М. Шульц.

Пратэст студэнтаў-беларусаў Віленскага Унівэрсытэту.

Студэнты-Беларусы Віленскага Унівэрсытэту сабраўшыся на сходзы 26 студня 1922 году і абгаварыўшы факты, меўшыя мейсца ў працягу апошніх дзён, пастанавілі запратэставаць:

1. Процію факту даканананай ў памяшчэньні Беларускага Студэнцкага Саюзу, рэвізыі ў начы з 19 на 20 студня без дазволу Яго Магніфіцэнцыі, тым больш, што згодна з статутам Саюзу, зацьверджаным праз Унівэрсытэцкую уладу, Саюз ёсьць арганізацыей выключна культ. — прасьветнай.

2. Процію дзейнасьці пэўных груп „студэнтаў“ Віленскага Унівэрсытэту, каторыя ў шапках „батароўках“, значыцца, выступаючы афіцыяльна студэнтамі, як агенты паліцыі цягамалі ўчасьце ў арыштах і рэвізыях ня толькі ў арганізацыях грамадзянскіх, а нат і у студэнцкай арганізацыі (у памяшканьні Беларускага Студэнцкага Саюзу), аб чым яны добра ведалі таму, што маніліся выламаць дзьверы, на каторых вісела абвестка, падпісаная праз Яго Магніфіцэнцыю.

3. Процію спосабу рэвізыі ў Беларускай Гімназіі, калі малыя дзеці—вучні, ня глядзячы на тое, што ў гімназыі ад 3-яй гадзіны ў ночы вялася рэвізія: прапушчалі ў гімназію, а з яе ня выпушчалі пагражаючы аружжам.

4. Процію рэвізыяў ў інстытуцыях, каторыя маюць культур.-прасьвет. мэты, і нічога супольнага з палітыкай нямаюць напр. Беларускі Муз. Драм. Гурток, Беларуская Гімназія і г. д.

5. Процію таго, што польская ўлада не дае беларускаму грамадзянству свабодна працаваць, зачыняе беларускія грамадзкія установы і школы, спыніває газэты, арыштоўвае дзеячоў і нагул выказывае ўсім выразнае імкненьне да спыненьня Беларускага руху.

Дзеля гэтых прычын студэнты-беларусы лічаць няпэўным, што ў будучыне іх арганізацыя будзе мець магчымасьць свабодна разьвівацца.

Протэст агульнага сходу жыдоўскіх літэратараў і журналістаў.

Агульны сход жыдоўскіх літэратараў і журн. 2 лютага пасьля выбараў праўленьня саюзу й рэвізыйнай камісіі аднагалосна прыняў рэзалюцыю протэсту супроць апошніх арыштаў ў Вільні беларускіх і літоўскіх літэратараў, што зьяўляецца замахам на свабоду друку; сход дамагаецца іх хутчэйшага вызваленьня.

(В. Р.)

Куплеты на часе.

АСТРОЖНІК.

У мурох цесных, як у граніцы,
З волі чорта трутням стаўся,
Ляжыць сярод чада ражкі,
Хоць ня збойца, не пракраўся.
За вокном варона крача,
Што ня можа быць іначай;
А за крэпкімі дзьверамі
Цэрбер бразгае ключамі.
Папаў на зуб дэфэнзыве,
Бо зуб мее хтось цяпер „дужы“.
У самого-ж не пападзе
Зуб на зуб ад страху, сьцюжы.
За вакном варона крача...
Есьць ён полійку з гароху,
Абецанкі быць свабодным;
А яго ядуць плюгаўствы,
І зьдзек над сваім, над родным.
За вакном варона крача...
За што месяцамі гэтак
Пакутуе ён нябожа?
А за тое што калісьце
Напракудзіць часам можа.
За вакном варона крача...
Гэта ўсё сьмяшныя жарты,
Ды каму яны здаліся?
У горкай долі сьмех патрэбен
І каб дурні не зьвяліся...
За вакном варона крача...

Сучасны.

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ.

Горадня.

Вечарам 17 студня у кватэры тутэйшага беларуса Мікалая Галавача быў зроблены вобыск, каторы па гвалтоўнасьці сваей пераходзіў усякую магчымасьць.

Трох сыщчыкаў, увайшоўшы ў хату, заявілі, што ім трэба зрабіць вобыск затое, быццам, што Галавач сабірае нейкую беларускую арганізацыю. Самога Галавача ў хаце пад той час ня было, асталіся толькі ягоная хворая сястра з маткай. „Вы хто, рускія?“ спытаўся адзін з увайшоўшых. „Мы беларусы“, адказала кабета. „У! гэтыя беларусы, горш жыдоў“, пракрычаў асьпервянеўшы сыщчык. Як дзікія зьвяры на сваю ахвяру, кінуліся сыщчыкі разрываць усё чыста ў хаці. Усё вывараччалі як папала.

Сястра Галавача, дзяўчына 18 гадоў, ляжала, у гэты, час хворая на ложку. Ей прыказалі ўстаць, але яна не магла падняцца. Тады двох сыщчыкаў узялі яе пад рукі і паставілі на падлогу, а трэці перарыў яе пасьцель.

Прабыўшы блізка гадзіну і нічога не знайшоўшы, сыщчыкі пакінулі, зробленую імі, руіну. Увайшоўшыя пасьля вобыску знаёмыя знайшлі дзьвюх напужаных да сьмерці кабет у хаце.

Трудна паверыць, што ўсё гэта робіцца ў культурным гаспадарсьцве, у каторым канстытуцыя абясьпечывае грамадзянам нетыкальнасьць іх памешканьня.

А. Р.

Тутэйшае беларускае грамадзянскае жыцьцё пачынае, быццам, ізноў пакрошку рухацца.

13 студня адбыўся беларускі спэктакль, каторы даў 20000 мар. чыстага даходу на карысьць тутэйшага дзіцячага прытулку.

Арганізуецца так сама беларускі клюб. На гэтых днёх падаём на зацьверджаньне статут.

Л.

— 4 студня у акружном судзе разглядалася справа грам. У. Курбскага абв. па 132 арт. к. к. Суд цягнуўся 4 гадзін. Суд гр. Курбскага апраўдаў.

У той час калі гр. С. Баранаў, як сьведка знаходзіўся у Судзе ў справе гр. Курбскага, па распараджэньню Старосьства, у яго кватэры быў зроблены вобыск.

Пазабіралі розныя кніжкі, лісты і г. д.

Гр. Баранаў, пакуль што не заарыштованы.

Н

м. Дзятлова Слонімскага павету.

У нашым мястечку была беларуская школа. Рады мы былі, што нашы дзеткі маглі вучыцца ў роднай мове. Алеж пачалі прызываць ў войска маладзеж — пашоў і наш паважаны вучыцель Костусь Сьцяпура, каторы не шкадаваў ні працы, ні здароўя на адраджэньне свайго краю. Такім чынам 56 дзяцей асталося бяз роднай школы.

Усе мы бядуем цяпер, што няма каму у нас вявааць з нашай адвечнай цемрай.

Н.

М. Вязынь Вялейскага павету.

Што гэта рыцартсва ці што іншае?

12 Студня г. г. па дарозе ў Вялейку ехаў жыхар Ільскай воласьці А. Р. які жыве за Ільлёй 12 вёрст у вёсцы Гута. Праехаўшы такім чынам 21 вярсту і мінуўшы Вязынь ў лесе яму на наспатканьне папаўся наш абшарнік пан Гіцэвіч, які ехаў з сваім фурманам і фурманом. Як толькі паязд п. Гіцэвіча параўняўся з санямі гэтага „хама“ першы астановіў яго, саскачыў з свайго паязду, зняў з каня А. Р. кульбачку, палажыў сабе ў паязд, сеў і паехаў. Чалавек гэты, праехаўшы каля 26 вёрст далей паехаў бяз кульбачкі.

С. Саха.

Беларуская хроніка.

„Беларускія Ведамасьці“.

З прычыны таго, што рэдактар Максім Гарэцкі арыштаваны і вывязены уладаю за межы Польшчы выхад „Белар. Ведам.“ спыніўся.

Лёс арыштаваных беларусаў і літоўцаў.

Уначы з 4 на 5 лютага 33-х арыштаваных беларусаў і літоўцаў улада вывязла да нэўтральнага паса. Літ. гран.

У Бел. Муз. Драм. Гуртку.

12 лютага г. г. адбыўся агульны сход сяброў Беларускага Музыкальна-Драматычнага Гуртка. Заслухаўшы справаздачу старага ураду быў выбраны новы урад і рэвізыйная камісія, у склад якіх увайшлі: Ярэміч, Валэйша, Канапацкі, Багдановіч, Гапановіч, Біндзюк, Маркевіч, Шчаненовіч, Знамяроўскі, Більдзюкевіч і Куніцкі.

З жыцьця студэнтаў.

Беларускі Студэнцкі Саюз мае зарганізаваць рад публічных лекцыяў пры ўчасьці выдомых беларускіх дзеячоў.

Культурна-прасьветная сэкцыя Б. С. С. арганізуе бібліятэку-чытальню.

У хуткім часе мае выйсьці першы нумар часопісі студэнтаў „Наш Шлях“.

19-га гэтага месяца ў памешканьні Беларускага Музыкальна-Драматычнага Гуртка адбудзецца вечарына-спэктакль студэнтаў. Будзе пастаўлена „Няскончаная Драма“ Аляхновіча.

Пры Б. С. С. зарганізаваўся Беларускі студэнцкі хор.

Радашкавічаўская гімназія.

Надоўчы аляксюкоўскія газэты абвяшчалі, быццам дырэктар радашкоўскае беларускае гімназіі зацьверджаны Лідзкім Куратарам і быццам лекцыі маюць тамака хутка пачацца.

Гэтая вестка—фальшывая. Запраўды, ўжо шосты кандыдат на дырэктара, Савіцкі, куратарам не зацьверджаны, і гімназія ніяк ня можа распачаць навукі.

Такая пад польскаю уладаю „свабода“ навучаньня...

Пісьмо у рэдакцыю.

Паважаны грамадзянін Рэдактар.

Прашу не адмовіць, праз Вашу паважаную газэту, выразіць удзячнасьць і падзяку Беларускаму Жаночаму Гуртку за яго хлопаты аба мне ў час майго прабываньня ў астрозе.

З пашанай Л. Родзевіч.

Бібліяграфія.

Вячаслаў Лапінскі. Украіна на пераломе. 1657—1659 г. заметкі да гісторыі Украін. дзяржаўнага будаўніцтва ў XVII сталецьці. Выданьне „Дніпросаюзу“ Кіеў Вена 1920 г. 304 стр.

Сярод украінскіх кніжак, якія выйшлі ў працягу апошніх гадоў за кардонам, адней з самых каштоўных, вартых глыбокае увагі ёсьць бязумоўна вышэйменёная праца талянтлівага гісторыка Ліпінскага. Цікава яна сваёю, новаю для украінцаў, дзяржаўніцкаю ідэалёгіяй і сваёю навуковай вартасьцю. Вызваліўшыся, ад накінутага пад час занападу, панцыра пра украінцаў, як пра якісь няздатный да дзяржаўнага жыцьця, вечна бунтуючы і вечна пакрыўджаны народ, Лапінскі малюе магутны размах Украінскага нацыянальна-дзяржаўнага руху ў другой палавіне XVII сталецьця, вядомага пад назваю „Хмяльніччыны“. Заслуга Лапінскага ў тым, што ён змог зразумець вялікую душу і гэніяльны палітычны плян Хмяльніцкага і клясовы характар руху й яго эвалюцыю ад аўтанамічных змаганьняў да поўнае сэпаратызацыі ад Польшчы, памяткаю якой і была Пераясласлаўская ўмова, як міжнароднае прызнаньне гэнага факту і мілітарная суполка супроць Польшчы. Грандыёзная пастаць Багдана Вялікага, гэнага фактычнага украінскага манарха, які быў адным з найбольшых эўрапейскіх палітычных дзеячоў таго часу і акружаючая яго нова-створаная арыстакратыя, каторая стала на чале запарожскага войска і вялася заўзятую барацьбу супроць татарскіх качаўнікоў і дзікае варварскае Масквы, якая стаяла ніпараўнана ніжэй чымся асьвечаная косамі эўрапейскага Рэнэсансу Украіна — ўсё гэтае, як на вялізарным палатне Матэйкі, справа намалёвана ў яго кнізе. „На пераломе“ — гэта цікавы дакумэнт павольнага пераходу дэнацыяналізаванага украінскага нанства да свайго народу. „За ўвесь час мае грамадзкае украінскае працы я стаяў на грунце свае прыналежнасьці да таго шляхоцтва, якое было хоць і спольшчана зьверху, але ў істоце сваей гэткае-ж украінскае, як украінскаю была ў тыя часы ўся наша маласьвядомая й толькі цяпер вытвараючая ў сабе новачасныя формы нацыянальнага жыцьця сорокамілёнкая нацыя“, кажа В. Лапінскі ў прадмове да сваёй кнігі. „Я думаў і думаю, што толькі удзел мае роднае глебы ў новачасным украінскім жыцьці, толькі адраджэньне традыцыйнага духоўнага зьвязку са сваею „зямлёю“ дасьць ёй новую магчымасьць сілу ды энэргію і выратуе ад разладу і пагібелі“. Значэньне гэтае працы для украінскае ідэалёгіі — эпохіяльнае і яе цяпер пара ўцаніць. Можна больш сказаць, што гэта першая ластаўка недалёкай адбудовы і паўнай сэпаратызацыі Украіны ад Маскоўшчыны, першы радасны сымптом выздараўленьня пасьля перажытага надаўна страшнага крызісу.

„Не Пераломе“ заслугоўвае ўвагу і з боку беларусаў, бо ў ёй падана многа фактаў з беларускага жыцьця таго часу і супольнае барацьбы за вызваленьне, ўспамінаецца найменьні: Косьця-Вячаелава Паклонскага „жаўнера адважнага, красамоўнага прамоўцы, з людзямі зручнымі і з вялікімі зьвязкамі з шляхтаю магілеўскаю“, палкоўніка залатарэнкі „гэтмана Сіверскаго“ і Івана Нечая, „палкоўніка Беларускага, Магілеўскага, Гомельскага і Чаўскага“ і навет ёсьць цэлы разьдзел пасьвечаны пацзеям з беларускага жыцьця.

Аляксей Ярэмчанка.

Беларус. дудка „кірыліцаю“.

Выйшла з друку й прадаецца „Беларуская дудка“ Францішка Багушэвіча, друкованая кірыліцаю, выд. Знамяроўскага. Кніжка выдана даволі акуратна, на жаль не абазначана цана.

Курс на грошы ў Вільні.

Ням. маркі	1705—1685
Осты	17—16.80
фунты	14975—14900
Даляры	3420—3385
10 р. золатам	16475—16400

Беларускі Паказальнік.

Беларускі Нацыянальны Камітэт — Вільня, Вострабрамская вул., 9.

Віленская Беларуская Гімназія (8 клясаў) — Вострабрамская вул., 9.

Цэнтральная Школьная Рада — Вільня Віленская вул., 12.

Беларускае Выдавецкае Таварыства — Вільня, Віленская вуліца, д. 33, кв. 1 (ад 4-5 гадзіны).

Віленскі Бел. Музык.—Драматыч. Гурток — Біскупская вул., д. № 12, кв. 6.

Беларуская кнігарня — Вільня, Завальная вул., 7.

Кааператыў „Райніца“ — Вільня, Вялікая Пагулянка, 17.

„Беларускі Звон“ — Вільня, Біскупская вул., 12.

Беларускае Прэс - Бюро ў Рэвалі — Europa. Estonija. Rewal. Post-Kast 153, Bielaruskaje Press-buro.

Зварочуемся да ўсіх беларускіх арганізацый прысылаць у гэты аддзел свае адрасы.

Рэдактар-Выдавец ФРАНЦІШАК АЛЯХНОВІЧ.

Друкарня „Друк“ Субач, 2.